Ekoloji hüquqpozmalar

Ekoloji hüquqpozmalar və dövlət təhlükəsizliyinin təmin edilməsində hüquqi nəzarətin rolu, əlbəttə ki, önəmlidir. Müasir dövrümüzdə ekoloji təhlükəsizlik anlayışı təkcə təbiətin qorunması ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda insan sağlamlığının, ictimai rifahın, sosial sabitliyin və milli təhlükəsizliyin mühüm tərkib hissəsi kimi çıxış edir. Ətraf mühitin çirkləndirilməsi, təbii sərvətlərdən səmərəsiz və qanunsuz istifadə edilməsi, ekoloji tarazlığın pozulması cəmiyyətin davamlı inkişafına ciddi zərbə vurur. Bu baxımdan ekoloji hüquqpozmalar təkcə ekoloji xarakterli pozuntu deyil, həm də dövlət maraqlarına toxunan təhlükəli əməllər kimi qiymətləndirilməlidir.

Bir sözlə, ekoloji hüquqpozmalar ətraf mühitin mühafizəsi ilə bağlı qanunvericiliyin tələblərinə əməl olunmaması nəticəsində baş verən hüquqazidd hərəkət və ya hərəkətsizliklərdir. Bu pozuntular torpaq, su və hava ehtiyatlarının çirkləndirilməsi, istehsal və məişət tullantılarının normativlərə zidd şəkildə ətraf mühitə buraxılması, meşə fondunun qanunsuz istismarı, biomüxtəlifliyə zərər vurulması, habelə ekoloji təhlükəsizlik qaydalarının pozulması kimi hallarda özünü göstərir. Belə hüquqpozmalar bir çox hallarda bərpası çətin və uzunmüddətli nəticələrə səbəb olur, əhalinin sağlamlığına və yaşayış mühitinə birbaşa təsir göstərir.

Azərbaycan Respublikasında ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir. Konstitusiya hər kəsin sağlam ətraf mühitdə yaşamaq hüququnu tanıyır və bu hüququn qorunmasını dövlətin əsas vəzifələrindən biri kimi müəyyən edir. Eyni zamanda, ekoloji qanunvericilik sistemi ətraf mühitin mühafizəsi, təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə və ekoloji hüquqpozmaların qarşısının alınmasına yönəlmiş geniş normativ hüquqi bazanı özündə birləşdirir. Bu baza hüquqpozanların məsuliyyətə cəlb edilməsini, zərərin aradan qaldırılmasını və gələcəkdə oxşar halların qarşısının alınmasını nəzərdə tutur. Ekoloji hüquqpozmaların qarşısının alınması və aşkar edilməsi prosesində hüquq-mühafizə orqanlarının rolu xüsusilə mühümdür. Prokurorluq orqanları qanunların dəqiq və vahid icrasına nəzarət etməklə ekoloji sahədə yol verilən pozuntuların vaxtında üzə çıxarılmasını, hüquqi qiymət almasını və aradan qaldırılmasını təmin edir. Bu fəaliyyət yalnız ətraf mühitin qorunmasına deyil, eyni zamanda dövlətin hüquqi əsaslarının möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

Ekoloji təhlükəsizlik məsələləri yalnız mülki sahə ilə məhdudlaşmır və hərbi sahədə də xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Hərbi hissələrin, hərbi obyektlərin və strateji təyinatlı ərazilərin yerləşdiyi zonalarda ekoloji normalara riayət olunması dövlət təhlükəsizliyinin ayrılmaz tərkib hissəsidir. Bu ərazilərdə ekoloji hüquqpozmaların baş verməsi yalnız təbiətə deyil, hərbi qulluqçuların sağlamlığına, döyüş qabiliyyətinə və hərbi infrastrukturun təhlükəsizliyinə birbaşa təsir göstərə bilər. Məhz bu baxımdan Hərbi Prokurorluğun ekoloji hüquqpozmalarla mübarizədə rolu xüsusi önəm kəsb edir. Hərbi Prokurorluq hərbi hissələrdə, hərbi təyinatlı obyektlərdə və onlarla əlaqəli təsərrüfat subyektlərində ekoloji qanunvericiliyin icrasına nəzarət edir, yol verilmiş pozuntuların araşdırılmasını təmin edir və məsul şəxslərin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş

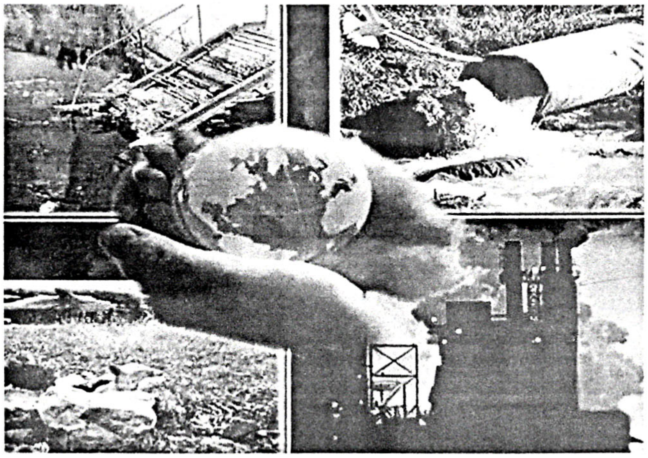

qaydada cavabdehliyə cəlb olunması üçün tədbirlər görür. Bu fəaliyyət hərbi sahədə hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi ilə yanaşı, ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsinə də mühüm töhfə verir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev öz çıxışlarında ekoloji məsələlərə xüsusi diqqət yetirərək dəfələrlə vurğulamışdır ki, təbiətin qorunması xalqın gələcəyinin qorunması deməkdir. Onun fikrincə, ətraf mühitə vurulan hər bir zərər yalnız bugünkü nəsli deyil, gələcək nəsillərin də həyat keyfiyyətini təhlükə altına alır. Bu strateji baxış Azərbaycan dövlətinin ekoloji siyasətinin əsas ideoloji dayaqlarından birini təşkil edir. Prezident İlham Əliyev isə ekoloji təhlükəsizliyi milli prioritet kimi müəyyən edərək qeyd etmişdir ki, təmiz ətraf mühit və davamlı inkişaf bir-biri ilə ayrılmaz şəkildə bağlıdır. Dövlət başçısının rəhbərliyi ilə ölkədə ekoloji nəzarət mexanizmləri gücləndirilmiş, hüquq-mühafizə orqanlarının, o cümlədən prokurorluğun bu sahədə fəaliyyəti daha da təkmilləşdirilmişdir. Bu siyasət ekoloji hüquqpozmaların qarşısının alınmasına və ekoloji məsuliyyətin artırılmasına xidmət edir.

Ekoloji hüquqpozmalarla mübarizə yalnız inzibati və ya cinayət məsuliyyətinin tətbiqi ilə məhdudlaşmamalıdır. Bu sahədə hüquqi maarifləndirmə, cəmiyyətin ekoloji şüurunun formalaşdırılması və dövlət orqanları ilə vətəndaş cəmiyyəti arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Hər bir şəxs anlamalıdır ki, ətraf mühitin qorunması ümumi məsuliyyətdir və bu məsuliyyətə biganə yanaşmaq hüquqi nəticələrlə yanaşı, ciddi sosial və mənəvi fəsadlara səbəb olur. Nəticə etibarilə, ekoloji hüquqpozmalarla mübarizə kompleks və ardıcıl yanaşma tələb edən mühüm dövlət vəzifəsidir. Bu mübarizədə prokurorluq orqanlarının, xüsusilə Hərbi Prokurorluğun fəaliyyəti xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Qanunların dəqiq icrası, ekoloji nəzarətin gücləndirilməsi və hüquqpozmalarla bağlı prinsipial mövqe ətraf mühitin qorunmasına, hərbi və mülki təhlükəsizliyin təmin edilməsinə və dövlətin hüquqi əsaslarının möhkəmləndirilməsinə xidmət edir. Sağlam ətraf mühit isə güclü dövlətin və təhlükəsiz cəmiyyətin ayrılmaz göstəricisidir.

Ekoloji hüquqpozmaların qarşısının alınmasında profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Hüquqi nəzarətin gücləndirilməsi ilə yanaşı, pozuntuların yaranmasına səbəb olan amillərin vaxtında müəyyən edilməsi və aradan qaldırılması ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsində əsas rol oynayır. Bu baxımdan, ekoloji risklərin qiymətləndirilməsi, nəzarət mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi və məsul subyektlərin fəaliyyətinə sistemli yanaşma vacibdir. Dövlət orqanlarının koordinasiyalı fəaliyyəti ekoloji hüquqpozmaların miqyasının azalmasına və qanunvericiliyin effektiv icrasına şərait yaradır. Ekoloji hüquqpozmaların hüquqi qiymətləndirilməsi zamanı onların nəticələrinin cəmiyyət və dövlət üçün yaratdığı təhlükə xüsusi nəzərə alınmalıdır. Ətraf mühitə vurulan zərər bir çox hallarda dərhal hiss olunmasa da, uzunmüddətli perspektivdə ciddi sosial, iqtisadi və sağlamlıq problemlərinə səbəb olur. Bu baxımdan ekoloji hüquqpozmalarla mübarizə yalnız reaktiv deyil, eyni zamanda qabaqlayıcı xarakter daşımalıdır. Hüquqi mexanizmlərin tətbiqi ilə yanaşı, ekoloji məsuliyyət anlayışının formalaşdırılması və vətəndaşların bu sahədə hüquqi biliklərinin artırılması vacibdir.

Xüsusilə hərbi sahədə ekoloji təhlükəsizliyin təmin olunması strateji əhəmiyyət daşıyır. Hərbi hissələrdə, poliqonlarda və digər xüsusi rejimli obyektlərdə ekoloji qaydalara əməl olunmaması yalnız təbiətə deyil, şəxsi heyətin sağlamlığına, xidmət şəraitinə və döyüş hazırlığına da mənfi təsir göstərə bilər. Bu səbəbdən Hərbi Prokurorluğun ekoloji hüquqpozmaların aşkar edilməsi və qarşısının alınması istiqamətində fəaliyyəti dövlət təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin ayrılmaz tərkib hissəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Qanunvericiliyin tələblərinə ciddi riayət olunması hərbi sahədə hüquq qaydasının və ekoloji təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

Xəzər SƏLİMZADƏ
Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunun Cinayət təqibindən kənar icraatlar şöbəsinin böyük prokuror-metodisti, ədliyyə kapitanı